

A fölszabadult Szeged első újságjai

Egy héttel a város felszabadulása után, 1944. október 18-án már megjelent az első szegedi újság, a *Szegedi Népakarat*. A fölszabadult Magyarországon második lapja volt ez. Az első, a *Népakarat*, október 15-én Orosházán jelent meg. Mind a kettő a „Kommunisták Magyarországi Pártjának” helyi lapjaként jelentkezett, jól mutatva, hogy öntevékeny kezdeményezés születte, hiszen a párt 19-es és illegálisbéli nevét használták, nem tudták, hogy a legalitás és a népfőpolitikai új szükségleteit a Magyar Kommunista Párt új neve fejezi majd ki. S azt sem, hogy e történelmi pillanaton még nem pártlapra, hanem a széles nemzeti összefogást kifejező népfőpolitikára van szükség.

Ezért szűnt meg — kilenc szám után — október 27-ével a *Szegedi Népakarat*, s ezért indult néhány hét múlva, 1944. november 19-én az ország legelső olyan napilapja, amely máig is él és viseli nevét, a *Délmagyarország*, mint a Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontnak Budapesti fölszabadulási országos jelentőségű újságja. Homlokán a Függetlenségi Frontot megalapító három pártnak, az MKP-nak, a Nemzeti Parasztpártnak és a Kisgazdapártnak képviselőiből álló szerkesztő bizottság névsorával: Révai József, Erdei Ferenc (egyben felelős szerkesztő) és Balogh István. Eleinte itt is, mint a *Szegedi Népakarat*ban, névtelenül jelennek meg az írások; ilyen Révai József beköszöntője is a *Délmagyarország* újjászülése címmel az első számban. De utóbb egyre több nevet megismerünk a lap munkatársai közül. A szerkesztőkön kívül hamarosan olvassuk Komócsin Zoltán, Szirmai István, Erdei Sándor, Vas Zoltán, Donászy Kálmán, Csányi Piroksa, Magyar László, Örvös Lajos, Lőkös Zoltán nevét. A külső munkatársak közt Vas Zoltán, Illés Béla, Dettre Béla, Mária Béla, Somogyi Imre, Szobek András nevével találkozunk az első hónapokban.

Az új évvel, 1945. január 1-én indul „A Szegedi Szakszervezetek Hivatalos Heti Közölnye”, a *Munka*. Sokáig ezen sincs föltüntetve se szerkesztő, se munkatárs, csak a március 11-i számtól olvassuk, hogy a felelős szerkesztő Tombácz Imre, felelős kiadó Koncz László. Június 16-án ez a lap is megszűnt. De addig nagyon sok érdekes frás jelent meg benne, a szakszervezetek új feladatairól, az üzemi tanácsokról, a földreformról, a munkásegységről. Tombácz Imre, Komócsin Zoltán, Berényi Árpád, Pusztai József, Egyessy Lajos, Starck Adám, Krajčík András, Erdélyi Mihály nevét olvassuk többek között a cikkeik alatt.

A Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség (MADISZ) 1945. január 7-én alakult meg Szegeden. Február 11-én indította meg hetilapját *Szabad Ifjúság* címmel, de ez mindössze két számot ért. Ma már ismeretlen okból február 28-án *Utunk* címmel folytat munkáját egészen július 7-ig. A március 14-i számtól Laczkó István, április 4-

tól Kovács Attila van rajta felelős szerkesztőként föltüntetve. A Nemzeti Parasztpárt ekkor még csupán hetilapot indított: a *Szegedi Szabad Szó* — Erdei Ferencnek a földreformról szóló beköszöntő írásával — március 18-án jelent meg először. A szociáldemokraták június 19-én indították meg *Szegedi Népszava* címmel napilapjukat, őket követték a kisgazdák 24-én a *Szegedi Hírlappal*. Miután így a Függetlenségi Front pártjainak önálló lapjait lettek, július 24-én a *Délmagyarország* népfőpolitikai kommunista orgánummá vált. Ezt a kommunista *Délmagyarország* című cikkében ismét Révai József jelentette be, és ő tüzte ki a lap új földadatait.

Az akkori idők zűrzavarában a szegedi újságok gazdag tárháza, a *Somogyi-könyvtár*, nem tudott mindent megszerezni. Hiányzik pl. a *Szabad Ifjúság* és *Utunk* teljesen, a *Munkából* is több szám. A *Délmagyarország* kisebb hiányokkal megvan, de éppen a kutatás nagyobb igénybevétele folytán nem ártana, ha duplumot tudnánk belőlük szerezni. Főhívjuk tehát azokat, akiknek birtokában a fölszabadult Szeged említett első sajtótérmeiből akár teljes sorozat, akár egy-egy szám van, szívesen adják át a *Somogyi-könyvtárnak*, hogy akár eredetiben megvásárolva, akár lefényképezve kiegészíthessük gyűjteményünket.

A másik földadat: a lapok sajtótörténeti földolgozása, s ebben is olvasóinkhoz kell fordulnunk. Elsősorban azokhoz, akik annak idején munkatársak voltak a fölsorolt újságoknak, s névvel vagy név nélkül cikkeiket írták. Minthogy, mint említettem,

sokszor ismeretlen maradt nemcsak a cikkíró, de még a szerkesztő neve is, nagyon hasznos lenne, ha legalább most, míg nem késő, míg élnek a munkatársak, fény derítenénk egy-egy cikk szerzőjére, a lapok kezdeményezőire, kiadóira, szerkesztőire. Hogy a város felszabadulásának közelgő, negyedszázados évfordulóján kiadványokban és kiállításokon egyaránt megörökíthessük mindezeket az utókor számára.

A Somogyi-könyvtár, mint a Nagy Októberi Szocialista Forradalom, valamint a magyar forradalmak fél évszázados fordulójára már tette, most is kiadja az egykorú újságok érdekesebb oldalainak hasonmásait. Az a tervünk, hogy a *Délmagyarország*, a *Munka*, a *Szabad Ifjúság*, az *Utunk* és a *Szegedi Szabad Szó* első számaikat teljes egészében kiadjuk az olvashatósáig kicsinyített hasonmásban.

Péter László

Szegedi képzőművészek nemzetközi sikere

Mészáros Dezső Munkácsy-díjas szobrászművész egy Rómában rendezett kiállításán mutatkozott be sikerrel. A szegedi származású művész — 7 olasz alkotó társaságában — a *Galéria d'arte il Camino* nevű csarnokban állította ki munkáit. Mészáros Dezső március óta tartózkodik az olasz fővárosban, és terve szerint egy önálló kiállítást is rendez.

Urban László szegedi gra-

A sínek EKG-ja

Ma már nyugdíjas Bereznaival Oszkár, annak az első magyar műszaki kocsinak a konstruktőre, melynek műszereivel a vasúti sínek állapotát diagnosztizálják. A köztestületben álló vasútmérnök Kossuth-díjat kapott alkotásáért. A napokban, pontosabban július 1-én lesz tíz éve, hogy létrehozták a MÁV központi felépítményvizsgáló főnökségét, és a műszerkocsi hatfőnyi személyzetével elindult útjára.

Azóta minden évben kétszer végigfut a kis szerelvény az ország valamennyi normálnyomtávú vasútvonalán. Rajta, a műszertáblán kívül, társalgó — Minivizorral és rádióval — konyha, több hálólülke és tisztálkodó kamrácska van. Sőt, hegesztő, esztergáló, és egyéb apparátussal felszerelt műhely is. A személyzet a mérnöki képesítésű kocsi főnökből, két műszerészéből, két motorvezetőből és egy kocsimesterből áll. A kocsimester, Bicskei István és az egyik műszerész, Bauer Ottó tíz éve, a főnök, Gyuris József (aki kiskundorozsmai) „csak” negyedik esztendeje utazik az ellenőrzőkocsin. Télen két hónapig, nyáron egy hónapig szünetel az egyébként megszakítás nélküli munka. Ilyenkor rendbe hozzák a szerelvényt és összesítik a műszerek megállapításait.

A kocsik kerekai között az érzékeny tapogató berendezések komplikált áttételeken továbbítják a kis szobában levő műszerekhez a vaspálya „fényképét”. Az EKG-görbéhez hasonló diagramok mutatják, rendben van-e minden. Ha nem, azonnal intézkedni kell. A grafikonon tíz centit rajzol a gép, míg száz métert gurulnak a ke-

rekek. Méri a sínek egymástól való távolságát, az egymáshoz viszonyított szintkülönbséget, a pályavékváltozásait. S a falon a „házi komputer” már abszolút számokkal jelzi a hibapontokat. Mert az ellenőrzés arra való, hogy csálhatatlanul megállapítsák, biztonságos-e a közlekedés a vágányokon. Nincs-e hideg időben sínszakadás, forró melegben deformálódás, nem süppedt-e a pálya, hol lazult meg, s hol szakadt el tartócsavar, esetleg hol rongálta meg valaki szándékosan a síneket. Mindezt naponta ellenőrzik a vonalbejáró ór 8–10 kilométeren, kétnaponként a pályamester 20–25 kilométeren,

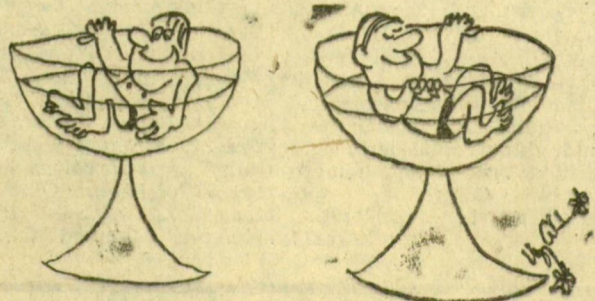
a pályafenntartási főnökség kezelője hetenként. Az igazgatóság vonalbiztosa kéthavonta szintén ellenőriz, közben munkások csapatai munkálkodnak a hibák javításán és a tervszerű fenntartás elvégzésén. A szegedi pályafenntartási főnökség mintegy 300 kilométeres szakaszán körülbelül 700 műszaki dolgozó és munkás gondozza, „gyógyítja” szüntelenül a vágányokat. Az ő munkájukról állít ki bizonyítványt fél-évenként a mérőkocsi diagramlepedője. S a hibapontoktól függ a munkavereseny és az élüzemi verseny alakulása.

Kondorosi János

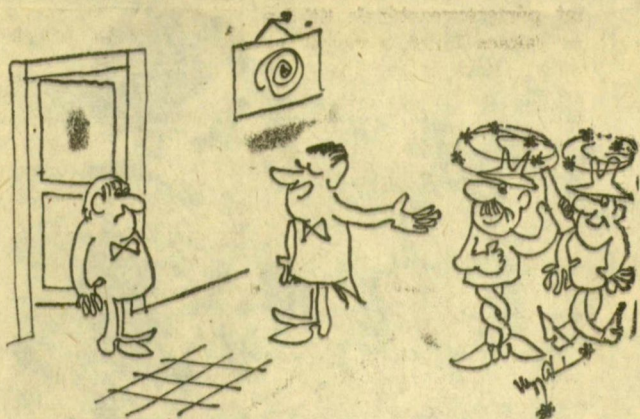
Tanácskozás az alkoholról

Megérkezik a résztvevők

Szünnap

Állítólag érintett felek

Tóth Béla: Mi, janicsárok

(34.) — Az igaz. Nem tetszik?
— De. De csinálhatnánk mást is.
— Most meg pimáskodsz, mint a kanász.
— Nehezen lelem a kedvedet.
— Ez attól van, mert négy évet öregedünk.
— És nem lettünk bölcsőbbek.
— Ki tudja?
— Hogy vagytok?
— Szépen. Gabi külön utakon jár.
— No?
— Nem féltém. Tőlem? Belegabalyodik már a politikába. Hiába minden beszéd vele. Négy évig tagjelölt volt. Most felvették a pártba. Azóta úton van. Most vagy soha. Azt mondja, neki most kell megcsinálnia a karrierjét.
— Miféle karriert akar?
— Miféle? Társadalmi elismerés, tudományos fokozat...
— Igen.
— En mondom neki, mindenünk megvan, mit akar? De akibe az ördög belebújik, annak beszélhetnek. Júniusban kinevezték adjunktusnak, felvették aspirantúrára. Most új szellemű továbbképző tanfolyamot vezet a jogászoknak. A professzorával társszerzőként könyvet ír.
— Hát baj az?
— Az én férjem ne legyen közönséges törtető.
— A törekvés meg a törtetés között szerintem óriási a különbség.
— Csak pártold. Talán te is azokon az utakon jársz? Talán párttag vagy te is, aspiráns?
— Nem. Egyik sem.
— Na látod.
— És mért akarod lefékezni az uradat? Hát üljön itthon? Cirógasson, tutujgasson?

— Nem. De néha igen. És ne így tülekedjen. De ő azt mondja, ez az ő ideje. Eddig leszorították, eltűrték a karom, mert esze volt. De leszorították az útról. Hát most aztán rohan. Félek, hogy a vesztébe.
— Akkor szereted, ha félted.
— Nem bűn?
— Nem, nem.
— És te? Csak hallgatsz. De azért ne kezd úgy, hogy vagyok, vagyogatok.
— Pedig éppen ez volt a számon.
— Inkább semmit. Szeretsz? Kell hogy szeress.
— Bolond, ott az urad.
— Elzárta a rádiót. Becsukta az ablakot, sietve jött vissza. És énekel valami émelegős slágert.
— Téged ilyen sületlen slágerek irányítanak? Jaj, de émelegős.
— Émelegős, de igaz.
— Nem szeret Gabi?
— A maga módján, igen. Csak hát... A tanulás, a tanítás, a karrier, az ambíció lekötö idejét. És napokig Pesten Petőfi-körözik. És mámoros a politikától. Majd megfűllad az igyekzettől. Téged nagyon várt már. A keblére ölel. S ez az ölelkezés lesz a testvériesülés a proletársággal.
— Mi van veled? Sokat változtál. Megkeseredtél.
— Unom ezt a hülyéskedést. Egy moziba nem tudunk soha eljutni. A kezünk közül kiszökik a nyár, és strandon nem voltunk az idén.
— Unatkozol?
— Van elég dolgom. Osztályfőnök vagyok. A szülői munkaközösség a nyakamon. De lenne azért erőm. Van időm gondolkodni és utálkozni.
— Megsértlek, ha mezőhegyesi bölcsességgel állok elő?
— Csak monddad.
— A kutya is akkor veszik meg, amikor legjobban megy sora.
— Gyönyörű példázat.
— De igaz.
— Jelen esetben nem. Mivel megy jobban so-

rom, mint lánykoromban. Mindenem megvolt. Most is egyedül vagyok, semmi sem történt.
— Kispolgáriság.
— Milyen jó, hogy mindenre megvannak a kész klisék. Kispolgári, dekadens.
— Anarchista, ávos, revizionista.
— És folytathatnánk. Igen. Csak a megfelelő dobozba kell rakni a megfelelő jelenség céduláját, aztán nyugodtan alhat az ember. Rend van a világban. Nem?
— Én sohasem unatkozom.
— Te másképp vagy.
— Akkor miért csodálkozol Gabin?
— Ha feleségül vett, törődjön velem.
— Ez a baj? Találj magadnak dolgot. Olvass, kutass. Kösöd le magad.
— Te, ha nem ismernélek, azt hinném, kolostorból szabadultál. Pontosan olyasmit mondasz, amit papok ajánlanak serdüőkorú leánykáknak. Tornásson, járjon korcsolyázni, hegedüljön, zongorázzon, terelje el a figyelmet.
— Ne bolondozz, nem erről van szó.
— Hanem?
— Hanem hogy az embernek meg kell találni a módot emberi mivoltához.
— Barátocskáim, ez is frázis. Leszoktál a gondolkodásról. Nem vagyok ember, ha unom az egyhangú napokat? Amikor reggeltől estig egyedül vagyok? Hát szolgának születtem? Adjak reggelit, vacsorát, és az ingek rendben legyenek meg a zoknik. Tiszta ágynemű, portalan virtrín, és lihegek a boldogságtól, mert Gabika megbízást kapott az Akadémiától!
— Találj meg az egyensúlyt. Mit mondhatok mást. Lázítsalak, fűtselek az urad ellen?
— Nem vagyok kötéltáncos. Milyen egyensúlyt találjak?
— Mi bajod? Mit akarsz?
— Hogy szeressenek — s újra el kezdte énekelni a slágert.
— Ne énekel, az isten áldjon meg!
— Talán valamit népdalt! Azt, hogy „este virágozik a repce, lány vagy-e te, vagy menyecske”.

(Folytatjuk)